

Keskustelu ei synny itsestään

Valtionhallinnon viestintää selvittänyt tuore raportti nostaa viestinnän tehtäviksi paitsi tiedottamisen, myös viranomaisten osallistumisen julkiseen keskusteluun. Salli Hakala kertoo tässä numerossa julkaistavassa artikkelissaan, että kyseisessä raportissa kansalainen mielletään aktiiviseksi merkitysten lukijaksi ja tuottajaksi, samoin kuin viranomainenkin. Valtionhallinnon viestinnässäkin "keskeinen funktio on luoda sellaiset olosuhteet, että jokaisella yhteisön jäsenellä on mahdollisuus osallistua julkiseen keskusteluun", kirjoittaa Hakala. Erityisesti verkkoviestinnästä toivotaan sitä kanavaa, joka parantaa kansalaisten osallistumismahdollisuuksia.

Näiden ihanteiden etäisyyttä käytännöstä tulevat valottaneeksi Hakalan lisäksi tämän numeron muut kirjoittajat.

Veikko Pietilä vertaa verkkokeskusteluryhmiä ja sanomalehtien yleisöosastoja julkisina keskustelutiloina. Hän osoittaa, että suuret odotukset verkkoviestinnän mahdollisuuksista kansalisdemokratian kohentajana ovat ainakin toistaiseksi jääneet toteutumatta. Verkoissa dialogisuus ei juuri tarjoa kansalaisille suuria "pontevoittamiskokemuksia", vaan asetelmat lukkiutuvat helposti ja keskustelu jää paikoilleen kunnes lopahtaa.

Auli Harju erittelee artikkelissaan viranomaisten toimintaa käytännön viestintätilanteessa. Haastattelumetodia empiiriseltä pohjalta käsitteellistävässä tekstissään Harju analysoi vuorovaikutustilanteita, joissa tutkimushaastateltava on "vallakas", tässä tapauksessa kaupungin virkamies tai luottamushenkilö. Harju kuvaa, kuinka haastateltavat pyrkivät ohjaamaan haastattelun kulkua ja välttelemään epämieluisia aiheita – joihin usein lukeutui kansalaisten suorien vaikutusmahdollisuuksien lisääminen.

Valtionhallinnon viestinnän uudelleenmäärittelyn takana on ilmeisen hyvä tarkoitus. Kehitystyön avulla pyritään toteuttamaan julkisuuslakia, jonka mukaan kansalaisilla on oikeus saada tietoa pyytäessään, mutta viranomaisella on myös velvollisuus jakaa tietoa aktiivisesti ja pyytämättäkin. Näin päätöksenteon prosessin eri vaiheissaan pitäisi tulla näkyväksi kansalaisille. Lisäksi ennen päätöksentekoa valtiovallan olisi rohkaistava keskustelua ja itse osallistuttava siihen. Valtionhallinnon viestintä nojaa kuitenkin pääasiassa nk. mediaan. Jotta keskustelua todella käytäisiin ennen kuin päätökset on nuijittu pöytään, tarvitaankin paitsi valtionhallinnon viestintäkäytäntöjen muuttamista myös journalististen käytäntöjen kehittämistä. Konkreettisesti: tarvitaan sellaisia lajityyppejä, joissa osallistuminen ja keskustelu ovat mahdollisia.

Myös viestinnän kenttää tutkivilta vaaditaan – norjalaiskollega Jostain Gripseudin hengessä – vastuuta ja rohkeutta osallistua käytävään keskusteluun. Juuri nyt viestinnän alalla on useita prosesseja meneillään. Televisiotoimialan muutokset ovat kenties kiperimpiä. Viimeisin lenkki pitkässä ketjussa on viestintäministeriön nimeämän työryhmän tuore raportti *”Televisiotoiminnan toimintaedellytysten parantaminen”*. Tautologinen otsikointi ei ole raportin ainoa ongelma: Lopputulos on selkeästi poliittinen kompromissi. Kaupallisten kanavien maksaman toimilupamaksun puolittaminen ja korvaavien tulojen kaivaminen pääosin tv-maksun maksajien kupeesta ovat myönnytys pörssiyrityksille, jotka näin saavat tulonsiirron tv-katsojilta. Myönnytys jää kuitenkin sen verran puolitiehen, että Yleisradiokin voi sen sietää. Raportin kruunaa hurskas toive säästyneiden rahojen ohjaamisesta *”digitaaliseen sisältötuotantoon”*. Kuinkahan päättäjät aikovat varmistaa, että rahat todellakin menevät sisältöihin, eivätkä osakkeenomistajien taskuun? Toinen kiinnostava kysymys on, aikooko valtiolta tukea sellaisten ohjelmamuotojen tuotantoa, joissa kansalaisten osallistuminen todellakin on mahdollista. Tällaisten muotojen kehittelyn kannustamisen luulisi kiinnostavan, koska juuri digi-televisio on se väline, joka viestintäministerinkin visioissa *”tuo tietoyhteiskunnan joka kotiin”*.

Päätöimittaja Ullamaija Kivikuru ennakoi 1990-luvun puolivälissä tämän lehden pääkirjoituksessa siihen suuntaan, että 1970-luvun muiston säilyttämänä hylätty viestintäpoliittinen keskustelu tulee vielä takaisin. Nyt näyttäisi olevan korkea aika uskaltautua ottamaan osaa tieteellistä julkisuutta laajemminkin niihin vääntöihin, joissa itse asiassa määritellään viestinnän yhteiskunnallista merkitys-

tä. Viimeisen viidentoista vuoden ajan viestintäpoliittisia päätöksiä näyttää ohjanneen lähinnä ajatus viestinnästä taloudellisen voiton tekemisen välineenä. Kun tutkimus usein tuo esiin vaihtoehtoisia näkökulmia, ne olisi hyvä saada mukaan myös laajempaan keskusteluun.

Tiedotustutkimus osallistuu osaltaan viestintäpoliittiseen keskusteluun. Erityisesti näin tapahtuu seuraavassa numerossa, joka ilmestyy suuren digi-pamauksen paineaallossa. Ajankohtaista keskustelua käydään senkin jälkeen: neljäs tämän vuoden numero käsittelee 1990-luvun lamaa. Ensi vuonna on luvassa Journalismi-kritiikin vuosikirjan lisäksi ainakin sukupuoli-teemanumero. Jo vakiintuneeseen tapaan lehti ottaa artikkelitarjousten lisäksi vastaan tarjouksia katsauksiksi ja keskustelupuheenvuoroiksi.

Kädessäsi oleva Tiedotustutkimus-lehden numero on alkuvuodesta vaihtuneen toimituskunnan ensimmäinen. Artikkelien lisäksi lehdestä löytyvät katsaukset, puheenvuorot ja kirja-arviot. Loppupuolella vaanii yllätys: Yleisön pyynnöstä lyhyet maailmanselitykset ovat palanneet Tiedotustutkimuksen sivuille. Niistä huolehtii *Käestä ennustaja*, joka vastaa lukijoiden kiperiin kysymyksiin. Toisin kuin Kivikurun voittoaisti 1996 lopettama *Peilillä peilaten*, *Käestä ennustaja* ei milloinkaan ammu puskasta. Puusta korkeintaan.